Tore Bråthen

SELSKAPSRETT

5. utgave

FOCUS

GYLDENDAL
JURIDISK

Tore Bråthen

SELSKAPSRETT

5. UTGAVE

Gyldendal / Focus Forlag

OSLO 2017

© Utgitt av Gyldendal i kommisjon for Focus Forlag AS.
Tore Bråthen og Focus Forlag AS.

Det må ikke kopieres fra denne boken i strid med åndsverkloven eller i strid med avtaler om kopiering.

Tore Bråthen:
Selskapsrett
5. utg. 2017
ISBN 978-82-05-50939-9

Sats: Rusaanes Bokproduksjon AS

Andre aktuelle utgivelser fra Focus Forlag AS:

Sverre F. Langfeldt, Tore Bråthen, Monica Viken og Stine Winger Minde:
Lov og Rett for Næringslivet (lærebok)
24. utgave 2017
ISBN: 978-82-05-50508-7

Sverre F. Langfeldt (red.):
Lov og Rett for Næringslivet (lovsamling)
24. utgave 2017
ISBN: 978-82-05-05507-0
Begge bøkene i kommisjon hos Gyldendal.

Sverre F. Langfeldt:
Oppgavesamling i Rettslære med løsningsveiledninger
12. utgave 2015
ISBN: 978-82-592-0052-5

Innhold

Lover og forskrifter 15

Forord 17

Kapittel 1
Forskjellige måter å organisere næringsvirksomhet 19

Kapittel 2
Eierformene 22
2.1 Enkeltpersonforetak 22
2.2 Selskaper 24
2.2.1 Innledning 24
2.2.2 Selskap med ubegrenset deltakeransvar 24
2.2.3 Selskap med begrenset deltakeransvar 25
2.2.4 Selskap med blandet deltakeransvar 26
2.2.5 Andre betegnelser 28
2.3 Samvirkeforetak 28
2.4 Sameier 32
2.5 Stiftelser 32
2.6 Ikke-økonomiske foreninger 36
2.7 Registreringsplikt 36
2.7.1 Forskjellige offentlige registre 36
2.7.2 Enhetsregisteret 36
2.7.3 Plikt og rett til å la seg registrere i Enhetsregisteret 37
2.7.4 Organisasjonsnummer 38
2.7.5 Foretaksregisteret 38
2.7.6 Betydningen av registreringen i Foretaksregisteret 39
2.8 Foretaksnavn 40

Kapittel 3
EU- og EØS-selskapsretten og norsk selskapsrett 42
3.1 Harmonisering av europeisk selskapsrett 42
3.2 Selskapers nasjonalitet 44
3.3 EU-selskapsretten og muligheten for å drive virksomhet i Norge gjennom filial («NUF») 45
3.4 EU-selskapsrett som felles grunnlag for nasjonal rett 47
3.5 SE-selskapet, forslaget til SPE og SUP 49

Kapittel 4
Aksjeselskap og allmennaksjeselskap 55
4.1 Innledning 55
4.1.1 Aksjelovene av 1997 55
4.1.2 Aksjonærenes begrensede ansvar 58
4.1.3 Innflytelsen fra nordisk selskapsrett 59
4.1.4 Innflytelsen gjennom EUs selskapsdirektiver mv. . 59
4.1.5 Skillet mellom aksjeselskaper (AS) og allmennaksjeselskaper (ASA) 64
4.1.6 Hovedhensyn bak aksjelovene 67
4.1.7 Aksjelovene som ramme for næringsvirksomhet – Corporate Governance 70
4.1.8 Vedtekter 76
4.1.9 Aksjonæravtaler 78
4.2 Stiftelse av AS og ASA 82
4.2.1 Stiftelse av AS og omdanning av AS til ASA 82
4.2.2 Forskjellige former for aksjeinnskudd – «kontantinnskudd» og «tingsinnskudd» 83
4.2.3 Stiftelsesdokumentet 83
4.2.4 Stiftelsesutgifter 85
4.2.5 Andre opplysninger i stiftelsesdokumentet 85
4.2.6 Åpningsbalanse 87
4.2.7 Innbetaling av aksjeinnskudd 87
4.2.8 Stiftelsen av selskapet 88
4.2.9 Melding av selskapet til Foretaksregisteret 89
4.2.10 Ansvar for ikke innbetalt aksjeinnskudd 91
4.2.11 Avtaler inngått i forbindelse med at selskapet stiftes 92

4.3 Aksje, aksjonær og aksjebevis 93
4.4 Aksjonærrettigheter 94
4.4.1 Aksjonærenes økonomiske rettigheter, forvaltningsrettigheter og disposisjonsrettigheter . 94
4.4.2 Individualrettigheter og minoritetsrettigheter 95
4.4.3 Aksjeklasser 98
4.4.4 Varsler og meldinger fra selskapet til aksjonærene . 100
4.4.5 Varsler og meldinger fra aksjonærene til selskapet . 101
4.5 Aksjeeierbok og aksjeeierregister 102
4.6 Omsetning av aksje i AS og ASA 103
4.6.1 Aksjenes omsettelighet 103
4.6.2 Nærmere om avtaleregulering av «exit» 104
4.6.3 Aksjonærrettighetene ved aksjeovergang i AS og ASA 105
4.6.4 Meldeplikt, «flagging» og tilbudsplikt 106
4.6.5 Nærmere om samtykkekrav ved aksjeovergang i AS 108
4.6.6 Vedtektsfestet krav om samtykke i ASA 114
4.6.7 Forkjøpsrett mv. i AS 115
4.6.8 Vedtektsfestede personklausuler i AS og ASA 116
4.7 Selskapets erverv av egne aksjer 117
4.8 Innløsning og utelukkelse fra AS 120
4.8.1 Aksjonærenes rett til å bli innløst 120
4.8.2 Aksjeselskapers rett til å utelukke aksjonærer 122
4.9 Tvangsinnløsning av aksje 123
4.9.1 Tvangsinnløsning av aksjonærminoritet etter krav fra aksjonærmajoriteten 123
4.9.2 Tvangsinnløsning av aksjonærminoritet etter krav fra aksjonærminoriteten 125
4.9.3 Innløsning av små aksjeposter i ASA 126
4.10 Aksje- og egenkapital i AS og ASA 126
4.10.1 Aksjekapitalen 126
4.10.2 Overkurs, fond for urealiserte gevinster og fond for vurderingsforskjeller 127
4.10.3 Kravet om forsvarlig egenkapital og likviditet 128
4.10.4 Handleplikt ved uforsvarlig lav egenkapital mv. . . 133
4.11 Avtaler mellom selskapet og dets aksjonærer, ledelsen mfl. . 139

4.12 Selskapsorganene i AS og ASA. 144
4.13 Generalforsamlingen 147
4.13.1 Generalforsamlingens myndighetsområde 147
4.13.2 Ordinær generalforsamling. 148
4.13.3 Ekstraordinær generalforsamling 149
4.13.4 Aksjonærenes rett til å delta i generalforsamlingen 149
4.13.5 Fullmektig og rådgiver for aksjonær 151
4.13.6 Andre som har rett eller plikt til å delta på generalforsamlingen 152
4.13.7 Forskjellige måter å avholde generalforsamling. . . 152
4.13.8 Forenklet generalforsamlingsbehandling. 153
4.13.9 Innkalling til generalforsamlingen 154
4.13.10 Aksjonærenes rett til å få behandlet saker på generalforsamlingen 158
4.13.11 Aksjonærenes rett til informasjon på generalforsamlingen 158
4.13.12 Aksjonærenes og aksjenes stemmerett 159
4.13.13 Åpningen av generalforsamlingen og avgjørelsen av spørsmålet om aksjonærenes stemmerett på generalforsamlingen. 162
4.13.14 Valgkomitéen 164
4.13.15 Flertalls- og enstemmighetskrav ved generalforsamlingens avstemninger 165
4.13.16 Myndighetsmisbruk 167
4.13.17 Protokollasjon. 168
4.13.18 Søksmål mot generalforsamlingens beslutninger . 168
4.14 Styret 169
4.14.1 Styrets oppgaver. 169
4.14.2 Antall styremedlemmer 173
4.14.3 Hvem velger styremedlemmene? 173
4.14.4 Observatører og varamedlemmer 175
4.14.5 Styremedlemmenes kvalifikasjoner og kjønn 176
4.14.6 Styremedlemmenes funksjonstid 178
4.14.7 Saksbehandlingsregler 179
4.14.8 Styrekomitéer og revisjonsutvalg 182
4.14.9 Godtgjørelse. 184
4.14.10 Styrelederen 185

4.15 Daglig leder 189
4.16 Inngåelse av avtaler som forplikter AS og ASA 191
4.16.1 Firmategning ved styret 191
4.16.2 Andre personer med signatur 192
4.16.3 Daglig leder som selskapets representant 193
4.16.4 Prokura og andre slags fullmakter 193
4.16.5 Avtaler mellom enaksjonærselskap og selskapets eneaksjonær 194
4.17 Bedriftsforsamlingen 195
4.18 Revisor 199
4.18.1 Selskaper med revisor 199
4.18.2 Unntak fra revisjonsplikten 202
4.19 Gransking 204
4.20 Erstatnings- og straffansvar for selskapets tillitsmenn og aksjonærer mv. 206
4.20.1 Erstatningsansvar 206
4.20.2 Straffansvar 208
4.21 Årsregnskap og årsberetning 209
4.22 Fastsettelse av lederlønninger 210
4.22.1 De alminnelige regler 210
4.22.2 Særreglene for ASA 212
4.23 Anvendelse av selskapets midler 215
4.23.1 Utbytte og andre utdelinger mv. 215
4.23.2 Ordinært utbytte 218
4.23.3 Selskapets behandling av ordinært utbytte 220
4.23.4 Minoritetsaksjonærers rett til å kreve utbytte fastsatt av retten 222
4.23.5 Tilleggsutbytte og ekstraordinært utbytte 222
4.23.6 Gaver 224
4.23.7 Kreditt og sikkerhetsstillelse til aksjonærer mv. . . . 224
4.23.8 Selskapsfinansierte aksjeerverv 226
4.23.9 Konsekvenser av ulovlig kreditt eller sikkerhetsstillelse mv. 228
4.24 Forhøyelse av aksjekapitalen 229
4.24.1 Forskjellige former for forhøyelse av aksjekapitalen 229
4.24.2 Beslutningsprosessen 229

4.24.3 Aksjonærenes fortrinnsrett 231
4.24.4 Nærmere om nyemisjon 233
4.25 Finansielle instrumenter 235
4.25.1 Forskjellige former for finansielle instrumenter . . 235
4.25.2 Lån med rett til å kreve utstedt aksjer eller konverteringsrett 235
4.25.3 Tegningsrettsaksjer 237
4.25.4 Frittstående tegningsretter 237
4.25.5 Lån med særlige vilkår 238
4.26 Nedsettelse av aksjekapitalen 238
4.26.1 Grunner til å foreta kapitalnedsettelse 238
4.26.2 Selskapets beslutning om kapitalnedsettelse 239
4.26.3 Melding til Foretaksregisteret og ikrafttredelse . . . 240
4.26.4 Kapitalnedsettelse ved innløsning av aksjer i hold til vedtektsbestemmelse 241
4.26.5 Kan selskapet forplikte seg til å foreta eller gjennomføre kapitalnedsettelsen senere? 242
4.27 Oppløsning og avvikling 242
4.27.1 Grunnlaget for at AS eller ASA oppløses og avvikles 242
4.27.2 Oppløsning etter beslutning av generalforsamlingen 242
4.27.3 Avvikling av selskapet 243
4.27.4 Oppløsning etter beslutning av retten 244
4.28 Fusjon 245
4.28.1 Forskjellige former for fusjon 245
4.28.2 Innledende forhandlinger 248
4.28.3 Fusjonsplan 248
4.28.4 Andre dokumenter 250
4.28.5 Informasjon til ansatte 251
4.28.6 Beslutningen 251
4.28.7 Melding til Foretaksregisteret 251
4.28.8 Innsigelse fra kreditor 252
4.28.9 Ikrafttredelse av fusjonen 252
4.29 Fisjon 253
4.30 Konsernregler 254

Kapittel 5
Ansvarlig selskap 258
5.1 Innledning 258
5.2 Selskapsloven 259
5.2.1 Innhold og oppbygning 259
5.2.2 Adgangen til å fravike selskapsloven 259
5.2.3 Behovet for lovregulering 259
5.2.4 Foreligger det et selskap som faller innenfor selskapslovens anvendelsesområde? 260
5.2.5 Indre selskap 263
5.2.6 Tilfeller der selskapslovens anvendelsesområde er uttrykkelig regulert av loven 264
5.2.7 Selskapslovens stedlige område 264
5.3 Ansvarlige selskapers partstilling 265
5.4 Regnskaps- og revisjonsplikt 265
5.5 Gjeldsansvar – heftelse 265
5.6 Regress 267
5.7 Stiftelse av ansvarlig selskap 268
5.7.1 Selskapsavtalen 268
5.7.2 Registrering i Foretaksregisteret 269
5.8 Deltakernes plikter 270
5.8.1 Innskuddsplikt 270
5.8.2 Konkurranseforbud 271
5.9 Selskapets virksomhet og eiendeler 271
5.10 Ansvarlige selskapers organisasjon 271
5.11 Selskapsmøtet 272
5.12 Styre 274
5.13 Daglig leder 275
5.14 Revisor 276
5.15 Andre selskapsorganer 276
5.16 Deltakernes forvaltningsmyndighet 276
5.17 Opplysningsplikt og kontrollrett 277
5.18 Selskapets representasjon utad 277
5.18.1 Representasjonsreglene 277
5.18.2 Den enkelte deltakers avtaleinngåelse på vegne av selskapet 277
5.18.3 Styrets avtaler på vegne av selskapet 278

5.18.4 Daglig leders representasjonsrett 279
5.19 Ansvaret for oppfyllelsen av selskapets regnskapsplikt 279
5.20 Selskapsdeltakernes kapitalkonti i selskapet 280
5.21 Deltakernes økonomiske krav mot selskapet 280
5.21.1 Deltakernes krav på godtgjørelse og refusjon av utgifter 280
5.21.2 Andel i overskudd eller underskudd 281
5.21.3 Utbetaling av årsoverskudd 281
5.22 Overdragelse av selskapsandel 282
5.22.1 Adgangen til å overdra selskapsandel 282
5.22.2 Overdragers og erververs rettsstilling ved lovlig eierskifte 282
5.23 Deltakers død 283
5.24 Uttreden 283
5.24.1 Rett til uttreden 283
5.24.2 Fastsettelse av utløsningssummen 284
5.24.3 Utbetaling av utløsningssummen og innbetaling av tapsandel 285
5.24.4 Forholdet til selskapskreditorene 285
5.24.5 Regress 286
5.25 Utelukkelse 286
5.26 Oppløsning og avvikling 287
5.27 Erstatningsansvar 289

Kapittel 6
Kommanditselskap 290
6.1 Innledning 290
6.2 Kommanditselskapets organisasjon 291
6.2.1 Innledning 291
6.2.2 Selskapsmøtet 292
6.2.3 Komplementaren 294
6.2.4 Styret 295
6.2.5 Daglig leder 297
6.2.6 Særskilt driftsselskap 297
6.3 Representasjon utad 298
6.4 Stiftelse av kommanditselskap 299
6.4.1 Selskapsavtalen 299

6.4.2 Tegningsinnbydelse 301
6.4.3 Tegningen 303
6.4.4 Registrering i Foretaksregisteret 303
6.5 Selskapskapitalen. 303
6.5.1 Selskapskapital og bunden egenkapital 303
6.5.2 Deltakernes innskuddsforpliktelse 304
6.5.3 Innskudd i form av penger eller andre formuesverdier 304
6.5.4 Innskuddsforpliktelsens minimumsstørrelse 305
6.5.5 Disposisjoner over ikke innbetalt innskudd 306
6.5.6 Innbetaling av selskapskapitalen. 306
6.6 Endring av selskapskapitalen 308
6.6.1 Forhøyelse av selskapskapitalen 308
6.6.2 Nedsettelse av selskapskapitalen 309
6.7 Fordeling av overskudd og underskudd 310
6.8 Utbetalinger til deltakerne. 311
6.9 Lån og sikkerhetsstillelse 312
6.10 Andelsbevis 312
6.11 Overdragelse av andel i kommanditselskap. 313
6.12 Uttreden 315
6.12.1 Deltakernes rett til uttreden 315
6.12.2 Det økonomiske oppgjøret. 316
6.13 Utelukkelse 316
6.14 Oppløsning og avvikling 317

Kapittel 7
Momenter ved valg av eierform og organisasjonsstruktur 318
7.1 Valgfriheten. 318
7.2 Antall deltakere (eiere) 319
7.3 Beskyttelsen av selskapskapitalen og ansvaret for selskapsforpliktelsene. 320
7.4 Kapitalforhold. 324
7.5 Organisasjonsstruktur og beslutningsdyktighet 326
7.6 Endringer på eiersiden. 328
7.7 Muligheten for å tre ut av selskapet 328
7.8 Regnskap, revisjon og offentlighet 330
7.9 Skatt 330

7.10 Andre hensyn 331
7.11 Vurderingen ved valg av eierform og beslutningsstruktur. . 331

Domsregister. 332

Stikkordregister 336

Lover og forskrifter

Arbeidsmiljøloven	lov om arbeidsmiljø, arbeidstid og stillingsvern mv. LOV-2005-06-17-62
Asl.	lov om aksjeselskaper (aksjeloven) LOV-1997-06-13-44
Asal.	lov om allmennaksjeselskaper (allmennaksjeloven) LOV-1997-06-13-45
Avtaleloven	lov om avslutning av avtaler, om fuldmagt og om ugyldige viljeserklæringer LOV-1918-05-31-4
Bokføringsloven	lov om bokføring LOV-2004-11-19-73
Børsforskriften	forskrift om regulerte markeder FOR-2007-06-29-875
Børsloven	lov om regulerte markeder LOV-2007-06-29-74
Dekningsloven	lov om fordringshavernes dekningsrett LOV-1984-06-08-59
Eiendoms-meglingsloven	lov om eiendomsmegling LOV-2007-06-29-73
Energiloven	lov om produksjon, omforming, overføring, omsetning, fordeling og bruk av energi m.m. LOV-1990-06-29-50
Enhetsregisterloven	lov om enhetsregisteret LOV-1994-06-03-15
EØFG-loven	lov om europeiske økonomiske foretaksgrupper ved gjennomføring av EØS-avtalens vedlegg XXII nr. 10 (rådsforordning (EØF) nr. 2137/65) LOV-1995-12-22-85
Finansavtaleloven	lov om finansavtaler og finansoppdrag LOV-1999-06-25-46
Finansforetaksloven	lov om finansforetak og finanskonsern LOV-2015-04-10-17
Folketrygdloven	lov om folketrygd LOV-1997-02-28-19
Foretaksnavneloven	lov om enerett til foretaksnavn og andre forretningskjennetegn mv. LOV-1985-06-21-79
Foretaksregisterloven	lov om registrering av foretak LOV-1985-06-21-78
Forskrift om aksjebokens offentlighet	forskrift om aksjebokens offentlighet i aksjeselskaper og kommandittaksjeselskaper FOR-1976-11-04-1
Forskrift om kreditt til ansattes aksjekjøp	forskrift om unntak fra aksjeloven §8-10 og allmennaksjeloven §8-10 FOR-2007-11-30-1336
Forskrift om selskapets opplysningsplikt	forskrift om selskapets opplysningsplikt før og etter generalforsamlingen i visse allmennaksjeselskaper FOR-2009-07-06-983
Forskrift om unntak fra redegjørelse om aksjeinnskudd	forskrift om unntak fra kravet om til redegjørelse om aksjeinnskudd med andre eiendeler enn penger FOR-2013-10-26-1271
Forskrift til stiftelsesloven mv.	forskrift til stiftelsesloven mv. FOR-2004-12-21-1793
Forurensningsloven	lov om vern mot forurensning og om avfall LOV-1981-03-13-6
Forvaltningsloven	lov om behandlingsmåten i forvaltningssaker LOV-1967-02-10

FSFIN	forskrift til utfylling og gjennomføring mv. av skatteloven av 26. mars 1999 nr. 14 (forskrift til skatteloven) FOR-1999-11-19-1158
Gjeldsbrevloven	lov om gjeldsbrev LOV-1939-02-17-1
Grunnloven	Kongeriket Norges Grunnlov LOV-1814-05-17
Helseforetaksloven	lov om helseforetak m.m. LOV-2001-06-15-93
Konkursloven	lov om gjeldsforhandling og konkurs LOV-1984-06-08-58
Merverdiavgiftsloven	lov om merverdiavgift LOV-2009-06-19-58
Panteloven	lov om pant LOV-1980-02-08-2
Petroleumsvirksomhets-loven	lov om petroleumsvirksomhet LOV-1996-11-29-72
Prokuraloven	lov om prokura LOV-1985-06-21-80
Regnskapsloven	lov om årsregnskap m.v. LOV-1998-07-17-56
Representasjons-forskriften	forskrift om ansattes rett til representasjon i aksjeselskapers og allmennaksjeselskapers styre og bedriftsforsamling m.v. FOR-2014-06-20-850
Revisorloven	lov om revisjon og revisorer LOV-1999-01-15-2
Sameieloven	lov om sameige (sameigelova) LOV-1965-06-18-6
Samvirkeloven	lov om samvirkeforetak (samvirkelova) LOV-2007-06-29-81
SCE-loven	lov om europeiske samvirkeforetak ved gjennomføring av EØS-avtalen vedlegg XXII nr. 10c (rådsforordning (EF) nr. 1435/2003) LOV-2006-06-30-50
SE-loven	lov om europeiske selskaper ved gjennomføring av EØS-avtalen vedlegg XXII nr. 10a (rådsforordning (EF) nr. 2157/2001) LOV-2005-04-01-14
Sel.	lov om ansvarlige selskaper og kommanditselskaper (selskaps-loven) LOV-1985-06-21-83
Sjøloven	lov om sjøfarten LOV-1994-06-24-39
Skadeserstatningsloven	lov om skadeserstatning LOV-1969-06-13-26
Skatteforvaltningsloven	lov om skatteforvaltning LOV-2016-05-27-14
Skatteloven	lov om skatt av formue og inntekt LOV-1999-03-26-14
Statsforetaksloven	lov om statsforetak LOV-1991-08-30-71
Stiftelsesloven	lov om stiftelser LOV-2001-06-15-59
Straffeloven	lov om straff LOV-2005-05-20-28
Tinglysingsloven	lov om tinglysing LOV-1935-06-07-2
Universitets- og høyskoleloven	lov om universiteter og høyskoler LOV-2005-04-01-15
Vedtak om særavgifter til statskassen, 2017	stortingsvedtak om særavgifter til statskassen for budsjettåret 2017 FOR-2016-12-17-1673
Verdipapirhandelloven	lov om verdipapirhandel LOV-2007-06-29-75
Verdipapirregisterloven	lov om registrering av finansielle instrumenter LOV-2002-07-05-64
Voldgiftsloven	lov om voldgift LOV-2004-05-14-25

Forord

Denne boken tar sikte på å gi en innføring i norsk selskapsrett. Dette preger både bokens ramme og innhold. Det er lagt stor vekt på hovedlinjer og sentrale spørsmål, og mindre på detaljspørsmål og mer kompliserte juridiske resonnementer. Spørsmål som har vært fremme i den offentlige debatt, har nok likevel fått noe ekstra oppmerksomhet.

Den som har behov for å gå grundigere inn i stoffet som presenteres i boken, henvises til Norsk Lovkommentar eller standardfremstillingene i selskapsrett. Når det gjelder aksjeselskaper og allmennaksjeselskaper, er dette i første rekke M.H. Andenæs: Aksjeselskaper og allmennaksjeselskaper (3. utg. ved Ole Andenæs, Stig Berge og Margrethe Buskerud Christoffersen, Oslo 2017), Aarbakke/ Aarbakke/ Knudsen/ Ofstad og Skåre: Aksjeloven og allmennaksjeloven (3. utg., Oslo 2012). Standardverkene om ansvarlig selskap er særlig Aarbakke: Ansvarlige selskaper og indre selskaper (7. utg. v/Magnus og Asle Aarbakke, Oslo 2010) og Woxholth: Selskapsloven (6. utg., Oslo 2005). For stiftelser henvises det til Woxholth: Stiftelser etter stiftelsesloven 2001 (Oslo 2002), mens standardverket om foreninger er Woxholth: Foreningsrett (3. utg., Oslo 2008). En mer kortfattet fremstilling er Woxholth: Selskapsrett (5. utg., Oslo 2014). I tillegg til de ovennevnte standardfremstillingene finnes det monografier om spesielle emner, samt tidsskriftartikler – kanskje særlig i Nordisk Tidsskrift for Selskabsret (NTS) og Tidsskrift for Forretningsjus.

Som en konsekvens av bokens siktemål som innføringsbok, er litteraturhenvisninger sløyfet. Det skulle imidlertid være enkelt å finne frem til referanser til relevant litteratur ved å bruke de ovennevnte lovkommentarene eller Norsk Lovkommentar.

Under arbeidet med denne boken har jeg mottatt verdifulle innspill fra mine gode BI-kollegaer Kiran Aziz, Kari Birkeland, Roy Kristensen, Morten Lund, Stine Winger Minde, Hans Robert Schwencke og Inger Julie Aasland, samt fra advokat Marit Wenda Kjørsvik. En spesiell takk går

til stud.jur. Gurinder Kaur Sidhu som har vært til meget stor hjelp under innspurten i arbeidet med manuskriptet og registrene.

Kommentarer og påpeking av feil og mangler mottas gjerne til tore.brathen@bi.no.

Oslo 28. juni 2017
Tore Bråthen

Kapittel 1

Forskjellige måter å organisere næringsvirksomhet

Næringsvirksomhet kan i Norge drives personlig i form av et enkeltpersonforetak eller gjennom en juridisk person. Det er særlig tre hovedformer av juridiske personer som står til disposisjon for organisering av næringsvirksomhet:

- Selskap,
- samvirkeforetak, og
- stiftelse.

Spesielt når målsetningen er at eieren eller eierne skal oppnå økonomisk gevinst, er enkeltpersonforetak eller selskap normalt de mest aktuelle eierformene siden det bare er ved disse eierformene at det er eiere som kan få tilgang til overskuddet fra virksomheten. Er hensikten derimot å fremme politiske eller kulturelle interesser, kan forening være en mer nærliggende organisasjonsform. Stiftelsesformen kan brukes både for å fremme økonomiske og ideelle formål, ettersom det kan tenkes både forretningsdrivende (næringsdrivende) stiftelser og «milde» stiftelser. Samvirkeforetak har tradisjonelt særlig forekommet innenfor primærnæringene (landbruk og fiskeri), men er også viktig innenfor boligsamvirket og en del andre sektorer.

I praksis gjenkjennes eierformen ofte gjennom foretaksnavnet. F.eks. viser foretaksnavnet «Orkla ASA» at selskapet er et allmennaksjeselskap og foretaksnavnet «Ås, Holm & Vold ANS» at selskapet er et ansvarlig selskap med solidarisk deltakeransvar. Rent juridisk er imidlertid angivelsen av eierformen i foretaksnavnet ikke avgjørende for hva slags eierform som foreligger. Det blir ikke et aksjeselskap bare fordi foretaket kaller seg for dette uten at reglene i asl. kap. 2 om stiftelse av AS er fulgt. Eierformen som fremgår av foretaksnavnet, er derimot en konsekvens av den eierformen som er valgt (sml. punkt 2.8). Har man f.eks. valgt aksjeselskapsformen, må man bruke ordet «aksjeselskap» eller forkortelsen «AS» i foretaksnavnet.

I det følgende skal det redegjøres for de ulike eierformer som brukes i næringslivet i Norge. Hovedvekten legges på selskaper, men det behandles også noen eierformer som ikke regnes som selskaper. Fremstillingen gjennomgår ikke de spesielle eierformer som brukes innenfor offentlig virksomhet. Grensesnittet mot offentlig virksomhet er imidlertid ikke helt rent. F.eks. kan stat eller kommune være eier av – eller én av eierne av – et AS eller ASA. Staten er klart den største eier av aksjer i selskaper som er notert på Oslo Børs. Og regionalt helseforetak, som omtales i punkt 2.1, eies av staten.

Forekomster av ulike eierformer i 2015

Selskapstype	Foretak	Nyregistrerte foretak	Opphørte foretak
I alt	402513	61272	59429
Annen juridisk person (ANNA)	4	0	0
Ansvarlig selskap (ANS)	4249	131	451
Aksjeselskap (AS)	202782	24475	20024
Allment aksjeselskap (ASA)	189	3	8
Selskap med begrenset ansvar (BA)	301	1	47
Boligbyggelag (BBL)	55	0	3
Borettslag (BRL)	734	19	0
Selskap med delt ansvar (DA)	5862	600	938
Enkeltpersonforetak (ENK)	174969	34709	35626
Eierseksjonsameie (ESEK)	0	0	0
Fylkeskommunalt foretak (FKF)	4	0	0
Forening/lag/innretning (FLI)	518	22	21
Fylkeskommune (FYLK)	0	0	0
Gjensidig forsikringsselskap (GFS)	38	0	1
Andre ikke-juridiske personer (IKJP)	0	0	0
Interkommunalt selskap (IKS)	11	0	0
Kommunalt foretak (KF)	63	1	0
Kirkelig fellesråd (KIRK)	0	0	0
Kommune (KOMM)	0	0	0
Kommandittselskap (KS)	366	7	38
Kontorfellesskap (KTRF)	0	0	0
Norskregistrert utenlandsk foretak (NUF)	5599	1034	1763
Organisasjonsledd (ORGL)	6	0	2
Partrederi (PRE)	44	1	3